

Datum
2021-04-12

Beteckning
KS.2021.0106

Ert datum
2021-03-31

Er beteckning
U2021/00301

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare
Stefan Nemeth
Kvalitetsutvecklare
0720832680
stefan.nemeth@finspang.se

Yttrande avseende remiss **Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan**

Finspångs kommun har valt att lämna yttrande på remiss från Utbildningsdepartementet gällande promemorian **Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan (U2021/00301)**

Finspångs kommun ställer sig positiv till utredningens förslag i stort, men lämnar nedanstående synpunkter.

6.1 En ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och tydligare fokus på examensmålen

Finspångs kommun är i stora drag positiv till att en översyn görs så att det som berör lärar- och förskollärarytbildning samlas i en förordning, vilket leder till en skärpning av kraven, en ökad kvalitet och en tydligare likvärdighet. Finspångs kommun skulle dock vilja anföra nedanstående.

Överlag är det för lite fokus på förskollärarytbildningen i promemorian. Fler förslag på hur förskollärarytbildningen kan utvecklas i syfte att nå en ökad kvalitet efterfrågas. Gällande en mer flexibel grundlärarexamen behöver man hitta ett snabbspår gällande lärare i fritidshem, där tidigare erfarenheter av högskolestudier ej finns eller inte är så stor. Kraven gällande behöriga lärare till grundsärskolan/träningsskola behöver också ha ett snabbspår. Kan förskollärare behörighet var en behörighet i denna del? Det finns många liknelser i pedagogik och upplägg som fungerar bra i de olika skolformerna.

Resonemanget kring praktisk forskning behöver förtydligas vad gäller dess innehåll samt om huvudansvar ska ligga på verksamhet eller på lärosäte. Praktisk forskning som en del av yrkesutövningen behöver inte betyda att alla lärare och förskollärare forskar hela tiden. För den enskilda läraren eller förskolläraren kan det betyda att man över tid kan medverka i praktisk forskning på olika sätt, till exempel i ett lokalt utvecklingsarbete eller inom verksamhetens systematiska kvalitetsarbete. Viktigt att studenter som kommer ut på verksamhetsförlagd utbildning såväl som nytexaminerade lärare inte ska behöva ägna tid åt forskning, utan istället fokusera på läraruppdraget.

Kraven på akademiska och vetenskapliga kunskaper i utbildningen är höga. Yrkesutbildning på grundnivå skulle kunna kompletteras med forskarutbildning och andelen examensarbeten minskas till förmån för metodik, didaktik och verksamhetsförlagd utbildning.

Möjligheten att med grundutbildning gå ut i verksamheten under ett antal år för att därefter komplettera examen skulle öka genomströmning och intresse.

De höga kraven och det utrymme i utbildningen det medför samt det låga timantalet på lärosätet har lett till att det finns mycket få metodiska inslag kvar som kan stödja studenterna att få yrkeskompetens innan de kommer ut som examinerade. Idag får huvudman och lärarna i verksamheten ge stort stöd för att de nyexaminerade lärarna ska känna att de har förmåga att leda, hantera grupprocesser, planera framgångsrik undervisning, möta alla barn och elever som har rätt till sitt stöd och möta alla de elever som har svenska som sitt andraspråk. Alltför få nya lärare har den metodiska ryggsäcken med sig och känner sig trygga.

För mycket tonvikt läggs på den verksamhetsförlagda utbildningen vad gäller metodikperspektivet. Det är viktigt att teori och praktik samspelar. Till exempel så skulle seminarier kunna bli än mer lärande seminarier om lärarstudenter tillsammans med verksamma lärare återkommande möttes under ledning av lärosätets personal eller än hellre under ledning av både lärosätets personal och huvudmannaföreträdare. I förskola och skola finns så många kompetenta metodiker som skulle kunna bidra till en bättre lärarutbildning med fokus på framgångsrik undervisning.

Risk finns för att behovet av val mellan modersmål och svenska som andraspråk kan leda till att den nödvändiga utbildningskvoten inte kan täckas.

Endast 15 högskolepoäng kommer inte att räcka för att fullt ut tillgodogöra sig de perspektiv som krävs för att klara en mångkulturellt och språkligt mångfacetterat klassrum. Detta är något som flertalet blivande lärare och lärarstudenter kommer att möta i sin yrkespraktik. Därför bör det inte vara valbart utan obligatoriskt med kompetenshöjande insatser kring svenska som andraspråk inom ramen för den utbildningsvetenskapliga kärnan.

Alla studenter vid lärarutbildning skulle också i sin metodiska ryggsäck få med sig studier i svenska som andraspråk. Ett starkt behov finns av en kurs för samtliga lärare kring flerspråkighet i klassrummet/förskolan.

6.2 Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

Finspångs kommun ser överlag positivt på förslagen i denna del, men saknar konkreta förslag i utredningen som syftar till att stärka kunskaperna om vuxnas lärande i lärarutbildningarna. Det har tidigare konstaterats i ett flertal statliga utredningar, senast i KLIVA-utredningens betänkande *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* (SOU 2020:66), att perspektiv som rör vuxenutbildning, vuxenpedagogik och vuxnas lärande i stort sett saknas i dagens lärarutbildningar.

Avsaknaden blir än mer problematisk mot bakgrund av den tillväxt som har skett inom vuxenutbildningen de senaste åren. Vuxenstuderande utgör en allt större del av det totala antalet studerande inom utbildningssektorn och vuxenutbildningens mål och uppdrag har breddats till att bli en central del i kompetensförsörjningen på den svenska arbetsmarknaden. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har i skrivande stund i uppdrag att granska hur universitet och högskolor inom ramen för ämnes- och yrkeslärarutbildningarna förbereder studenter för arbete i kommunal vuxenutbildning. Finspångs kommun förutsätter att lagstiftaren tar tillvara på resultaten från denna granskning och utifrån detta återkommer med förslag som syftar till att stärka kunskaperna om vuxnas lärande i lärarutbildningarna.

Som nämnts ovan upplevs förskoleperspektivet och utbildningen av förskollärare ta för lite utrymme i promemorian. Fler konkreta förslag efterfrågas.

Finspångs kommun ställer sig frågande till varför det är så tydligt ställningstagande för kognitionsvetenskap istället för exempelvis sociokulturellt perspektiv med hänsyn till exempelvis flerspråkighet och sociokulturell bakgrund? I utbildningen borde sociokulturella perspektiv kring elevers förutsättningar och bakgrund lyftas mer så att lärarstudenter lär sig se olikheter samt perspektiv på hur man kan sudda ut olikheter och ge samma förutsättningar.

6.3 Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

Finspångs kommun ställer sig mycket positivt till övningsskolor och övningsförskolor. En hög och regelbunden koncentration av studenter som genomför den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) vid samma skola leder till att skolorna vidareutvecklar sin metodik och praktik, vilket har en positiv effekt på såväl kompetensutvecklingen hos personalen, elevernas väg mot måluppfyllelse samt studenternas ökade möjlighet till en utbildning av god kvalitet.

Det kan dock vara svårt att få en likvärdighet över riket beroende på om alla lärosäten och alla huvudmän kommer kunna ha samma möjlighet att utveckla ett sådant samarbete.

Att utöka antalet VFU-veckor så att den vetenskapliga delen och den erfarenhet som finns på förskolorna och skolorna verkligen kompletterar varandra, skulle öka attraktivitet och lärande. Ett förslag är att genomföra akademiska studier en termin och verksamhetsförlagd utbildning den andra. Detta möjliggör även intagning av studenter varje termin på lärosäten liksom en reell resursförstärkning i VFU-förskolorna och skolorna för rektorer, personal, barn och elever.

Att varje termin veta att man har 3–4 studenter på förskolan eller skolan skulle ge förutsättningar för ett betydligt bättre VFU-arbete med högre kvalitet.

Ansvaret för examination av VFU behöver hanteras på ett mer rättssäkert sätt. Underkännande av VFU är alltför ovanligt och stödet för de studenter som inte lyckas i verksamhetsförlagd utbildning kan utvecklas mer. De förhöjda kraven som syftar till en ökad kvalitet måste även gälla VFU, och då måste krav kunna ställas på VFU-studenten. Det är också viktigt att den som ställer krav har rätt kompetens att göra det (till exempel genom handledarutbildning och/eller adjungerade lärare).

Ett sätt att öka tillgången till kvalificerade handledare är att erbjuda en ersättning. Ska en hög kvalitet nås och ökning av antalet lärare som vill bli handledare, då måste det premieras.

Finspångs kommun önskar även att vuxenutbildningens roll i den verksamhetsförlagda utbildningen förstärks och förtydligas. Möjligheterna att göra VFU inom den kommunala vuxenutbildningen är idag kraftigt eftersatt i stora delar av landet. I det fortsatta arbetet med att höja kvaliteten inom VFU bör samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän med syfte att etablera övningsskolor för verksamhetsförlagd utbildning även inom den kommunala vuxenutbildningen säkerställas.

6.4 Översyn av samverkansstrukturer och anställningsformer inom utbildningen

De förslag i promemorian som stärker samarbetet mellan lärosäte och huvudman vad gäller exempelvis handledarutbildning och adjungerade lärare ses positivt på från Finspångs kommun, då de bland annat kan vara ett sätt att avhjälpa snedfördelningen på den verksamhetsförlagda utbildningen vad gäller metodikinnehåll i utbildningen. En risk är att särskilt yrkesskickliga lärares arbete i lärarutbildningen kan komma att dränera kompetensen i huvudmannens skolor, vilken inte är direkt ersättningsbar.

6.5 Ökning av antalet lärarledda timmar samt redovisning och uppföljning av densamma

Finspångs kommun ställer sig positiv till detta förslag.

7. En kortare kompletterande pedagogisk utbildning för fler lärare i skolan

Finspångs kommun är generellt positiv till förslagen kring en kortare kompletterande pedagogisk utbildning såsom beskriven i kapitel 7. Särskilt positivt är att det även ska gälla för en grundlärarexamen.

Den snabbare studietakten som gör att studenter fortare kommer ut i arbetslivet samt att det troligen kommer öka attraktionskraften, vilket också upplevs som positivt då det leder till fler lärare i den svenska skolan. Detta snabbare spår kan leda till en minskning av det kunskapsstoff som den blivande läraren har med sig, vilket i så fall skulle leda till en kvalitetsminskning tvärtemot promemorians ansats med en ökad kvalitet. Yrkesvardagen för de nytexaminerade lärarna blir svårare, vilket kan leda till avhopp/byte av yrkesbana.

8. Ändringar i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för fler ämneslärare

Finspångs kommun ställer sig positiv till detta förslag.

9.1 Grundlärarutbildningen med inriktning mot F–3 och 4–6 ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål

Finspångs kommun ser positivt på att grundlärarutbildningen ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål då detta på sikt bör kunna bidra till att öka antalet behöriga lärare inom modersmål, de nationella minoritetsspråken, svenska som andraspråk (SVA) och svenska för invandrare (SFI). Lagstiftaren bör dock beakta KLIVA-utredningens slutsatser och förslag i SOU 2020:66 gällande höjda behörighetskrav för att undervisa i SFI och SVA, särskilt förslagen i *11.6.3 Plan för höjda behörighetskrav för SFI och svenska som andraspråk på grundläggande nivå*.

Finspångs kommun anser dock att dokumenterade kunskaper i språket för att få behörighet till att få tillträde till utbildningarna behöver utvecklas, främst om det kommer vara upp till varje lärosäte att avgöra. För att säkerställa kvaliteten i språket räcker det inte med att bara ha språket som modersmål eller

dokumenterade kunskaper i språket, utan det måste finnas dokumenterade kunskaper kring undervisning i modersmålet/språket.

Det flerspråkiga perspektivet bör inte bara vara kopplat till svenska som andraspråk, utan vara en utbildning som är obligatorisk inom ramen för lärarutbildningen. Ytterst få lärare kommer inte att möta ett flerspråkigt klassrum och de krav det ställer på undervisningssituationen, varför det också bör vara ett moment som ingår i den metodikryggsäck som lärarstudenterna får med sig.

Finspångs kommun skulle också vilja se att det flerspråkiga perspektivet tar ett större utrymme i den kommande utbildningen av förskollärare, så att inte bara grundskolan utan även förskolan inkluderas i det utökade omfånget av svenska som andraspråk i utbildningen.

Med vänliga hälsningar

Kommunstyrelsen

Frida Granath

Utbildningsråd